CLASS : 12th (Sr. Secondary) **Code No. 3605**

Series : SS-M/2018

रोल नं० | | | | | | | | | | |

SET : A

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

*समय : **3** घण्टे]* *[पूर्णांक : **80***

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित प्रश्न **14** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/ पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

निर्देशः –

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'

Downloaded from cclchapter.com

(अपठित अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत –

कस्मिंश्चित् अरण्ये अनेके पशवः वसन्ति स्म। एकदा पशूनां राजा सिंहः रोगपीड़ितः अभवत्। एकं शृगालं विहाय सर्वे पशवः रोगपीड़ितं नृपं द्रष्टुमागताः। एकः उष्ट्रः नृपाय एतत् न्यवेदयत् यत् अहंकारिणं शृगालं विहाय सर्वे भवन्तं द्रष्टुमागताः। एतच्छ्रुत्वा सिंहः क्रोधितोऽभवत्। स्वमित्रैः एतज्ज्ञात्वा शृगालः शीघ्रमेव सिंहस्य समीपे प्राप्तः। क्रोधितेन सिंहेन विलम्बेन आगमनकारणं पृष्टः शृगालोऽवदत् यदहं तु सर्वप्रथममागन्तुम् ऐच्छम् परं चिकित्सकात् औषधमपि आनेयमिति विचिन्त्य तत्रागच्छम्। तच्छ्रुत्वा प्रसन्नः सिंहः औषधविषये पृष्टवान्। शृगालः अवदत् यत्तेन औषधिस्तु न दत्ता परं चिकित्साक्रमम् उक्तवान् यत् उष्ट्रस्य रक्तपानेनैव रोगस्य शान्तिः भविष्यति। तदा सिंहः उष्ट्रमाहूय भक्त्या आगतं तं मारयित्वा तस्य रक्तं पीतवान् एवं स्वपिशुनतायाः दुष्फलम् उष्ट्रेण स्वयमेव प्राप्तम्।

प्रश्नाः – $2 \times 5 = 10$

(क) अनेके पशवः कुत्र वसन्ति स्म ?

(ख) शृगालः शीघ्रमेव कस्य समीपे प्राप्तः ?

(ग) उष्ट्रेण कस्याः दुष्फलं प्राप्तम् ?

(घ) रोगपीडितः कः अभवत् ?

(ङ) 'पृष्टः' - अत्र कः प्रत्ययः प्रयुक्तः ?

खण्डः 'ख'

(रचनात्मक–कार्यम्)

2. ***विषयमेकमधिकृत्य*** लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत – 6

(क) प्रातःकालीन भ्रमणम्,

Downloaded from cclchapter.com

(ख) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्,

(ग) मम प्रियं पुस्तकम् (गीता)।

खण्डः 'ग'

(पठित–अवबोधनम्)

3. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् –   4

(क) राजवचनमनुगच्छति जनो भयात्। उपदिश्यमानमपि ते न शृण्वन्ति। अवधीरयन्तः खेदयन्ति हितोपदेशदायिनो गुरून्।

अथवा

(ख) यौवनारम्भे च प्रायः शास्त्रजलप्रक्षालन-निर्मलापि कालुष्यमुपयाति बुद्धिः। नाशयति च पुरुषमत्यासङ्गो विषयेषु।

4. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् –   4

(क) तमध्वरे विश्वजिति क्षितीशं, निःशेषविश्राणितकोषजातम्।
उपात्तविद्यो गुरुदक्षिणार्थी, कौत्सः प्रपेदे वरतन्तुशिष्यः।।

अथवा

(ख) बुद्धियुक्तो जहातीह उभे सुकृतदुष्कृते।
तस्माद्योगाय युज्यस्व योगः कर्मसु कौशलम्।।

5. अधोलिखितासु सूक्तिषु मात्र ***द्वयोः*** सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेख्यम् –   2 × 2 = 4

(क) उपभोक्तृणामपि अभियोगो नास्ति विभागस्य विपक्षे।

(ख) एवं त्वयि नान्यथेतोऽस्ति न कर्म लिप्यते नरे।

(ग) शरद्धनं नार्दति चातकोऽपि।

(घ) कोटीश्चतस्रो दश चाहरेति।

6. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा अधस्तानानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लेखितव्यानि –

Downloaded from cclchapter.com

कदाचित् कदाचित्त्वयं क्रूरः 'किन्तुः' मुखस्य कवलमप्याच्छिनत्ति। स्वल्पदिनानामेव वर्तास्ति। आयुर्वेदमार्तण्डस्य श्रीमतः स्वामिमहाभागस्य औषधिं निषेव्य अधुनैवाहं नीरोगोऽभवम्।

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) 'किन्तुः' कं आच्छिनत्ति ?

(ख) कस्य औषधिं निषेव्य अधुनैवाहं नीरोगोऽभवम् ?

7. अधोलिखितं श्लोकं सम्पठ्य अधस्तनयोः प्रश्नयोः उत्तरे लेखनीये –

कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समाः।
एवं त्वयि नान्यथेतोऽस्ति न कर्म लिप्यते नरे।।

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) शतं समाः कथं जिजीविषेत् ?

(ख) 'अस्ति' इति पदस्य कः पदपरिचयः ?

8. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - 2 × 1 = 2

(क) <u>अतिजवेन</u> दूरमतिक्रान्तः स चपलः दृश्यते ?

(ख) <u>कर्म</u> ज्यायो ह्यकर्मणः।

खण्डः 'घ'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

9. पण्डितराजजगन्नाथस्य ***अथवा*** महाकवेः माघस्य संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 4

10. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये ***एकस्य*** संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः - 4

(i) कादम्बरी,

(ii) पाषाणीकन्या।

खण्डः 'ङ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

11. अधोनिर्दिष्टछन्दस्सु मात्र***द्वयोः*** संस्कृतभाषया लक्षणोदाहरणौ लिखत – 2 × 4 = 8

(i) वसन्ततिलका,

(ii) अनुष्टुप्,

Downloaded from cclchapter.com

(iii) उपजातिः।

12. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु ***द्वयोरेव*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषया लिखत – 2 × 4 = 8

(i) रूपकः,

(ii) अर्थान्तरन्यासः,

(iii) व्याजस्तुतिः।

खण्डः 'च'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

13. (क) दीर्घसन्धेः ***अथवा*** यणसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ख) कर्मकारकस्य ***अथवा*** अधिकरणकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ग) द्विगुसमासस्य ***अथवा*** द्वन्द्वसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्डः 'छ'

[बहुविकल्पीय-वस्तुनिष्ठप्रश्नाः]

14. अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तर-विकल्पेषु ***शुद्धविकल्पं*** चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत – 16 × 1 = 16

(क) 'अनेजदेकम्' इति पदे कः सन्धिविच्छेदः ?

(i) अनेजत् + एकम् (ii) अन + जते + कम्

(iii) अनेजद् + कम् (iv) अने + जेतकम्

(ख) 'ईश + आवास्यम्' इति पदे किं सन्धिपदम् ?

(i) ईशासम् (ii) ईशास्यम्

(iii) ईशावासम् (iv) ईशावास्यम्

(ग) 'शान्तः' इति पदे कः सन्धिः ?

(i) विसर्गसन्धिः (ii) पूर्वरूपसन्धिः

(iii) परसवर्णसन्धिः (iv) व्यञ्जनसन्धिः

Downloaded from cclchapter.com

(घ) 'उपकूलम्' इति पदे विग्रहोऽस्ति -

(i) कूलाय इति (ii) कूलेन समीपे

(iii) कूले इति (iv) कूलस्य समीपं

(ङ) 'सभापण्डितः' इति पदे कः समासः ?

(i) द्वितीयातत्पुरुषः (ii) सप्तमीतत्पुरुषः

(iii) षष्ठीतत्पुरुषः (iv) पञ्चमीतत्पुरुषः

(च) 'जगतः एकनाथः' इति विग्रहे किं समस्तपदम् ?

(i) जगदेकनाथः (ii) जगेकनाथः

(iii) जगतानाथः (iv) जगतोनाथः

(छ) 'राजन्', षष्ठी एकवचने रूपम् -

(i) राजनस्य (ii) राज्ञः

(iii) राज्ञा (iv) राज्ञाम्

(ज) 'अश्वात्' इति पदे का विभक्तिः ?

(i) तृतीया (ii) षष्ठी

(iii) सप्तमी (iv) पञ्चमी

(झ) 'कुरु' इति पदे कः धातुः ?

(i) क्री (ii) कर्

(iii) कृ (iv) कार

(ञ) 'प्रवर्तन्ते' इति पदे कः पुरुषः ?

(i) प्रथमपुरुषः (ii) उत्तमपुरुषः

(iii) अन्यपुरुषः (iv) मध्यमपुरुषः

(ट) 'दातुम्' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) क्तवतु (ii) शतृ

(iii) क्त्वा (iv) तुमुन्

(ठ) 'आ + वृ + क्त' एषां संयोगे किं रूपम् ?

(i) आवतः (ii) आवृत्तः

(iii) आवृत्यः (iv) आवरत्य

Downloaded from cclchapter.com

(ड) 'नमः' इति उपपदयोगे का विभक्तिः ?

(i) चतुर्थी (ii) पञ्चमी

(iii) प्रथमा (iv) सप्तमी

(ढ) 'जगत्' इति पदस्य समानार्थकपदमस्ति –

(i) तनः (ii) संसारः

(iii) गात्रम् (iv) शिवः

(ण) 'समतिक्रामत्सु' इति पदस्य विशेष्यम् –

(i) पत्रम् (ii) महान्

(iii) दिवसेषु (iv) मूर्खः

(त) 'तमसा' इति पदस्य विलोमपदमस्ति –

(i) प्रकाशेन (ii) मध्यः

(iii) भयः (iv) अङ्गः

Downloaded from cclchapter.com

CLASS : 12th (Sr. Secondary) **Code No. 3605**

Series : SS-M/2018

रोल नं०

SET : B

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

*समय : **3** घण्टे]* *[पूर्णांक : **80***

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित प्रश्न **14** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

निर्देशः –

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'

Downloaded from cclchapter.com

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत –

गङ्गा सर्वासां नदीनां श्रेष्ठा अस्ति। सा लोकत्रयस्य कल्याणकारिणी अस्ति। सा भौतिकसुखदृष्ट्या आध्यात्मिक सुखदृष्ट्या कल्याणप्रदा। यं गङ्गा पूर्णरूपेण समर्पितो-भवति, तस्य जीवनं धन्यं भवति। इह संसारे यः जनः राज्ञा भगीरथेन आनीतां भगवतीं गङ्गां सदा वन्दते स एव शोभनः चतुरः कथ्यते। यः जनः आदरपूर्वकं जह्नुतनयां मनसा ध्यायति, स एव सम्यक् तपस्वी भवति। यः गङ्गायाः नामानि गुणान् च सदा स्मरति, स एव श्रेष्ठः पुरुषः कथ्यते। यस्य जनस्य देवनदीं प्रति सेवाभावना अस्ति, यथार्थरूपेण स एव कर्मयोगी अस्ति, स एव सर्वेषां स्वामी भवति।

प्रश्नाः – $2 \times 5 = 10$

(क) सर्वासां नदीनां श्रेष्ठा नदी का अस्ति ?

(ख) इह संसारे गङ्गां कः आनीतवान् ?

(ग) यः आदरपूर्वकं जह्नुतनयां ध्यायति सः किं भवति ?

(घ) यस्य देवनदीं प्रति सेवाभावना अस्ति, स किम् अस्ति ?

(ङ) 'श्रेष्ठः' इत्यत्र कः प्रत्ययः ?

खण्डः 'ख'

(रचनात्मक-कार्यम्)

2. ***विषयमेकमधिकृत्य*** लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत – 6

(क) अनुशासनम्,

(ख) मम प्रियः कविः,

(ग) संस्कृतभाषायाः महत्त्वम्।

खण्डः 'ग'

Downloaded from cclchapter.com

(पठित–अवबोधनम्)

3. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) चन्द्रापीडस्ताभिरुपदेशवाग्भिः प्रक्षालित इव, उन्मीलित इव, स्वच्छीकृत इव, पवित्रीकृत इव, उद्भासित इव, प्रीतहृदयो स्वभवनमाजगाम्।

अथवा

(ख) भवादृशा एव भवन्ति भाजनान्युपदेशानाम्। अपगतमले हि मनसि विशन्ति सुखेनोपदेशगुणाः। हरति अतिमलिनमपि दोषजातं गुरुपदेशः गुरुपदेशश्च नाम अखिलमलप्रक्षालनक्षमम् अजलं स्नानम्।

4. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) नालम्बते दैष्टिकतां न निषीदति पौरुषे।

शब्दार्थौ सत्कविरिव द्वयं विद्वानपेक्षते।।

अथवा

(ख) न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यम् पुरुषोऽश्नुते।

न च सन्न्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति।।

5. अधोलिखितासु सूक्तिषु मात्र***द्वयोः*** सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेख्यम् – $2 \times 2 = 4$

(क) तटाकोदरसंस्थानां परीवाह इवाम्भसाम्।

(ख) वाग्भूषणं भूषणम्।

(ग) द्वित्राण्यहान्यर्हसि सोढुमर्हन्।

(घ) सर्वे अश्रुलहृदयैः सौप्रस्थानिकीं ज्ञापितवन्तः।

6. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा अधस्तानानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लेखितव्यानि –

अहं देशसेवां कर्तुं गृहाद् बहिरभवम्। मया निश्चितमासीत् 'एतावन्ति दिनानि स्वोदरसेवायै क्लिष्टोऽभवम्। इदानीं कियन्तं कालं देशसेवायामपि लक्ष्यं ददामि।'

Downloaded from cclchapter.com

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) किमर्थं बहिरभवम् ?

(ख) किमर्थं क्लिष्टोऽभवम् ?

7. अधोलिखितं श्लोकं सम्पठ्य अधस्तनयोः प्रश्नयोः उत्तरे लेखनीये –

अन्धन्तमः प्रविशन्ति येऽविद्यामुपासते।
ततो भूय इव ते तमो य उ विद्यायां रताः।

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) के अन्धन्तमः प्रविशन्ति ?

(ख) 'विद्यायाम्' इति पदे कः शब्दः का विभक्तिश्च ?

8. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - 2 × 1 = 2

(क) विस्फारितशरासनाः आयुधीयश्रेणयः <u>कुमारं</u> तर्जयन्ति।

(ख) <u>कर्मणैव</u> हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः।

खण्डः 'घ'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

9. भवभूतेः ***अथवा*** अम्बिकादत्तव्यासस्य संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 4

10. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये ***एकस्य*** संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः - 4

(i) उत्तररामचरितम्,

(ii) समुद्रसङ्गमः।

खण्डः 'ङ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

11. अधोनिर्दिष्टछन्दस्सु मात्र***द्वयोः*** संस्कृतभाषया लक्षणोदाहरणौ लिखत – 2 × 4 = 8

(i) इन्द्रवज्रा,

(ii) वंशस्थः,

(iii) शार्दूलविक्रीडितम्।

12. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु ***द्वयोरेव*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषया लिखत – 2 × 4 = 8

Downloaded from cclchapter.com

(i) अनुप्रासः,

(ii) उपमा,

(iii) अन्योक्तिः।

खण्डः 'च'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

13. (क) गुणसन्धेः ***अथवा*** व्यञ्जनसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ख) कर्त्ताकारकस्य ***अथवा*** सम्प्रदानकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ग) तत्पुरुषसमासस्य ***अथवा*** द्विगुसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्डः 'छ'

[बहुविकल्पीय-वस्तुनिष्ठप्रश्नाः]

14. अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तर-विकल्पेषु ***शुद्धविकल्पं*** चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत – 16 × 1 = 16

(क) 'कुर्वन्नेवेह' इति पदे कः सन्धिविच्छेदः ?

(i) कुर्व + नेवह (ii) कुर्वन् + एव + इह

(iii) कुर्वन् + इव + एव (iv) कुर्व + न + इव

(ख) 'पुरुषः + अश्नुते' इति पदे किं सन्धिपदम् ?

(i) पुरुषोश्नुते (ii) पुरुषोऽश्नुते

(iii) पुरुषस्श्नुते (iv) पुरुषोशनुते

(ग) 'कोऽयम्' इति पदे कः सन्धिः ?

(i) दीर्घसन्धिः (ii) यणसन्धिः

(iii) अयादिसन्धिः (iv) विसर्गसन्धिः

(घ) 'उपकृष्णम्' इति पदे विग्रहोऽस्ति -

(i) कृष्णस्य समीपम् (ii) कृष्णम् इति

(iii) कृष्णाय समीपम् (iv) कृष्णः परम

Downloaded from cclchapter.com

(ङ) 'नखभिन्नः' इति पदे कः समासः ?

(i) चतुर्थीतत्पुरुषः (ii) सप्तमीतत्पुरुषः

(iii) पञ्चमीतत्पुरुषः (iv) तृतीयातत्पुरुषः

(च) 'दीर्घा ग्रीवा यस्य सः' इति विग्रहे किं समस्तपदम् ?

(i) दीर्घग्रीवः (ii) दीर्घाग्रीवा

(iii) दीर्घो ग्रीवः यस्या सा (iv) दीर्घस्य ग्रीवा

(छ) 'राम' प्रथमा द्विवचने रूपम् –

(i) रामयोः (ii) रामौ

(iii) रामान् (iv) रामम्

(ज) 'अग्नये' इति पदे का विभक्तिः ?

(i) प्रथमा (ii) चतुर्थी

(iii) सप्तमी (iv) द्वितीया

(झ) 'आस्ताम्' इति पदे कः धातुः ?

(i) भू (ii) आस्

(iii) भाव (iv) अस्

(ञ) 'बिभ्यति' इति पदे कः पुरुषः ?

(i) प्रथमपुरुषः (ii) उत्तमपुरुषः

(iii) अन्यपुरुषः (iv) मध्यमपुरुषः

(ट) 'लब्ध्वा' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) क्तः (ii) क्त्वा

(iii) यत् (iv) ल्यप्

(ठ) 'परि + त्यज् + ल्यप्' एषां संयोगे किं रूपम् ?

(i) परित्यजय (ii) परित्यज्य

(iii) परित्याग (iv) परित्यजाय

(ड) 'साकम्' इति उपपदयोगे का विभक्तिः ?

(i) द्वितीया (ii) चतुर्थी

(iii) तृतीया (iv) पञ्चमी

Downloaded from cclchapter.com

(ढ) 'नरे' इति पदस्य समानार्थकपदमस्ति –

(i) मनुष्ये (ii) जीवने

(iii) भारे (iv) नारे

(ण) 'अधीतशास्त्रस्य' इति पदस्य विशेष्यम् –

(i) त्वम् (ii) भवति

(iii) ते (iv) अस्माकम्

(त) 'उभयम्' इति पदस्य विलोमपदमस्ति –

(i) एकम् (ii) अनेकम्

(iii) द्वित्व (iv) सभयम्

Downloaded from cclchapter.com

CLASS : 12th (Sr. Secondary) **Code No. 3605**

Series : SS-M/2018

रोल नं० | | | | | | | | | | |

SET : C

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

*समय : **3** घण्टे]* *[पूर्णांक : **80***

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित प्रश्न **14** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

निर्देशः —

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'

Downloaded from cclchapter.com

(अपठित-अवबोधनम्)

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत –

सत्सङ्गतिः धियः जाड्यं हरति। वाचि सत्यं सिञ्चति। मानोन्नतिं करोति। पापम् अपाकरोति। मनः प्रसादयति। सर्वत्र यशः तनोति। कथय, मनुष्याणां कृते सत्सङ्गतिः किं न करोति, अर्थात् सर्वेषामेव उत्तमगुणानां विकासं करोति। ईदृशः अस्ति सत्सङ्गतेः महिमा। अयम् एकः स्वाभाविकः अभिप्रायोऽस्ति यत् मनुष्यस्य सङ्गतिः यादृक्प्रवृत्तिधारकेण सह भवति, सः तादृशः एव भवति। यदि तस्य उत्थानम् उपवेशनं दुष्टैः सह, तदा सोऽपि भविष्यति। परं सज्जनैः साकं संसर्गात् स एव जनः सुजनः भवितुं शक्नोति। प्रभावस्तु अवश्यमेव पतति अन्योऽन्ययोः, एतत् तु स्वीकरणीयमेव जायिष्यते। यदा वयं सङ्गतेः प्रभावं जड़पदार्थेषु पश्यामः, तदा चेतनः प्राणी कथं नु प्रभवितुं क्षमते।

प्रश्नाः – $2 \times 5 = 10$

(क) सत्सङ्गतिः धियः किं हरति ?

(ख) सत्सङ्गतिः केषां विकासं करोति ?

(ग) सज्जनैः सङ्गतिं जनः कीदृशः भवितुं शक्नोति ?

(घ) सङ्गतेः प्रभावः वयं कं पदार्थेषु पश्यामः ?

(ङ) 'भवितुम्' अत्र कः प्रत्ययः ?

खण्डः 'ख'

(रचनात्मक–कार्यम्)

2. ***विषयमेकमधिकृत्य*** लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत – 6

(क) समयस्य सदुपयोगः,

(ख) मम विद्यालयः,

(ग) अनुशासनम्।

Downloaded from cclchapter.com

खण्डः 'ग'

(पठित–अवबोधनम्)

3. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) न त्यागमाद्रियते। न विशेषज्ञतां विचारयति। नाचारं पालयति। न सत्यमवबुध्यते। पश्यत एव नश्यति। सरस्वतीपरिगृहीतं नालिङ्गति जनम्। गुणवन्तं न स्पृशति। सुजनं न पश्यति।

अथवा

(ख) तीक्ष्णतरा ह्यायुधश्रेणयः शिशोरपि दृप्तां वाचं न सहन्ते। राजपुत्रश्चन्द्रकेतुर्दुर्दान्तः, सोऽप्यपूर्वारण्यदर्शनाक्षिप्तहृदयो न यावदायाति, तावत् त्वरितमनेन तरुगहनेनापसर्पत।

4. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) न किञ्चिदपि कुर्वाणः सौख्यैर्दुःखान्यपोहति।

तत्तस्य किमपि द्रव्यं यो हि यस्य प्रियो जनः।।

अथवा

(ख) न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यम् पुरुषोऽश्नुते।

न च सन्न्यसनादेव सिद्धिं समधिगच्छति।।

5. अधोलिखितासु सूक्तिषु मात्र***द्वयोः*** सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेख्यम् – $2 \times 2 = 4$

(क) त्वया निर्मितोऽयं क्षुद्रोऽनाथाश्रमोऽधुना महाद्रुमेण परिणतः।

(ख) स्वर्गभूमिं कुर्शीति वदन्ति।

(ग) मम वीरदर्पस्य शौर्यस्य च प्रज्ज्वलितं ज्योतिस्तत्रैव निर्वाणमभूत्।

(घ) निष्क्रष्टुमर्थं चकमे कुबेरात्।

6. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा अधस्तानानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लेखितव्यानि –

मनुष्याणां हिंसावृत्तिस्तु निरवधिः। पशुहत्या तु तेषाम् आक्रीडनम्। केवलं विक्लान्तचित्तविनोदाय महारण्यम् उपगम्य ते यथेच्छं निर्दयं च पशुघातं कुर्वन्ति।

Downloaded from cclchapter.com

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) हिंसावृत्तिः कीदृशी ?

(ख) तेषाम् आक्रीडनं का ?

7. अधोलिखितं श्लोकं सम्पठ्य अधस्तनयोः प्रश्नयोः उत्तरे लेखनीये –

विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः।
यशसि चाभिरुचिर्व्यसनं श्रुतौ प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनाम्।।

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) महात्मनाम् प्रकृतिसिद्धं किं भवति ?

(ख) 'यशसि' इति पदे का विभक्तिः कः शब्दश्च ?

8. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - 2 × 1 = 2

(क) अश्वमेध इति नाम <u>क्षत्रियाणां</u> महान् उत्कर्षनिकषः।

(ख) बुद्धियुक्तो जहातीह <u>उभे</u> सुकृतदुष्कृते।

खण्डः 'घ'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

9. महाकवेः कालिदासस्य ***अथवा*** श्रीनारायणदाशस्य संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 4

10. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये ***एकस्य*** संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः - 4

(i) समुद्रसङ्गमः,

(ii) ईशावास्योपनिषत्।

खण्डः 'ङ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

11. अधोनिर्दिष्टछन्दस्सु मात्र***द्वयोः*** संस्कृतभाषया लक्षणोदाहरणौ लिखत – 2 × 4 = 8

(i) इन्द्रवज्रा,

(ii) शिखरिणी,

(iii) अनुष्टुप्।

12. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु ***द्वयोरेव*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषया लिखत – 2 × 4 = 8

Downloaded from cclchapter.com

(i) अन्योक्तिः,

(ii) यमकः,

(iii) श्लेषः।

खण्डः 'च'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

13. (क) वृद्धिसन्धेः ***अथवा*** सत्वसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ख) कर्त्ताकारकस्य ***अथवा*** अपादानकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ग) द्विगुसमासस्य ***अथवा*** अव्ययीभावसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्डः 'छ'

[बहुविकल्पीय-वस्तुनिष्ठप्रश्नाः]

14. अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तर-विकल्पेषु ***शुद्धविकल्पं*** चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत – 16 × 1 = 16

(क) 'आहुरविद्यया' इति पदे कः सन्धिविच्छेदः ?

(i) आहुर + अविद्यया (ii) आहुरा + विद्यया

(iii) आहुः + अविद्यया (iv) आहुः + रविद्यया

(ख) 'जनयेत् + अज्ञानाम्' इति पदे किं सन्धिपदम् ?

(i) जनयेज्ञानाम् (ii) जनयेतज्ञानम्

(iii) जनयेदज्ञानाम् (iv) जनयैज्ञानाम्

(ग) 'मुनिर्याति' इति पदे कः सन्धिः ?

(i) अयादिसन्धिः (ii) यणसन्धिः

(iii) विसर्गसन्धिः (iv) प्रकृतिभावसन्धिः

(घ) 'ग्रामगतः' इति पदे विग्रहोऽस्ति –

(i) ग्रामः गतः (ii) ग्रामं गतः

(iii) ग्रामाय गतः (iv) ग्रामाः गतः

Downloaded from cclchapter.com

(ङ) 'सप्तदिनम्' इति पदे कः समासः ?

(i) अव्ययीभावः (ii) बहुव्रीहिः

(iii) कर्मधारयः (iv) द्विगुः

(च) 'पुण्यः च असौ अनुभावः' इति विग्रहे किं समस्तपदम् ?

(i) पुण्यानुभावः (ii) पुण्यश्चपुण्यः

(iii) पुण्यश्चभावः (iv) पुण्यभावः

(छ) 'छात्र' तृतीया विभक्तौ एकवचने रूपम् -

(i) छात्रम् (ii) छात्रान्

(iii) छात्रैः (iv) छात्रेण

(ज) 'विद्वांसः' इति पदे का विभक्तिः ?

(i) तृतीया (ii) चतुर्थी

(iii) प्रथमा (iv) सप्तमी

(झ) 'योजते' इति पदे कः धातुः ?

(i) योज् (ii) युज्

(iii) यौज (iv) यूज्

(ञ) 'विलोक्यसे' इति पदे कः पुरुषः ?

(i) प्रथमपुरुषः (ii) अन्यपुरुषः

(iii) उत्तमपुरुषः (iv) मध्यमपुरुषः

(ट) 'अत्तुम्' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) तुमुन् (ii) क्त्वा

(iii) मतुप् (iv) अनीयर्

(ठ) 'आ + हृ + तुमुन्' एषां संयोगे किं रूपम् ?

(i) आहृत (ii) आहरत्य

(iii) आहर्तुम् (iv) आहरितुम्

(ड) 'परितः' इति उपपदयोगे का विभक्तिः ?

(i) प्रथमा (ii) द्वितीया

(iii) तृतीया (iv) चतुर्थी

Downloaded from cclchapter.com

(ढ) 'विद्वान्' इति पदस्य समानार्थकपदमस्ति –

(i) विश्वस्तः (ii) मूर्खः

(iii) मार्जारः (iv) मनीषी

(ण) 'अतिगहनम्' इति पदस्य विशेष्यम् –

(i) अन्धकारः (ii) यौवनप्रभवम्

(iii) दिवसः (iv) प्रकाशः

(त) 'मृत्युम्' इति पदस्य विलोमपदमस्ति –

(i) मरणम् (ii) प्रकाशम्

(iii) अमृतम् (iv) वर्षणम्

Downloaded from cclchapter.com

CLASS : 12th (Sr. Secondary) **Code No. 3605**

Series : SS-M/2018

रोल नं०

SET : D

संस्कृत

SANSKRIT

ACADEMIC/OPEN

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

*समय : **3** घण्टे]* *[पूर्णांक : **80***

- *कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित प्रश्न **14** हैं।*
- *प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।*
- *कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।*
- *उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।*
- *परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।*
- *कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।***

निर्देशः –

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'

(अपठित-अवबोधनम्)

Downloaded from cclchapter.com

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा एतदाधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत –

'रघुवंशम्' कालिदासप्रणीतम् एकं महाकाव्यम्। एतस्य एकोनविंशतिसर्गेषु सूर्यवंशिनां नृपाणां कीर्त्तिगानम् अस्ति। अस्य महाकाव्यस्य कथानकं रामायणे पुराणेषु च आधारितम्। प्रथमे सर्गे सूर्यवंशिराज्ञां वर्णनानन्तरं दिलीपस्य चरित्रस्य, तस्य अपत्यहीनत्वेन वसिष्ठस्य आश्रमे गमनस्य च वर्णनं वर्तते। द्वितीये सर्गे दिलीपस्य नन्दिन्याः सेवया पुत्रप्राप्तिवरदानस्य च चित्रणम् अस्ति। तृतीये सर्गे रघुजन्मनः वर्णनम्। चतुर्थे सर्गे रघोः दिग्विजयनिरूपणम्। अतः परेषु सर्गेषु रघोः सर्वस्वदानम्, अजजन्म, अजस्य विजयः, राज्यशासनम्, अज-विलापः, दशरथजन्म, रामकथा-आदिकानि घटनानि वर्णितानि सन्ति। सम्भाव्यते कवेः देहान्तरस्य हेतोः काव्यस्य अन्तः भवति यतो हि कथायाः विधिवत् समाप्तिर्न जाता अस्ति। एतत् कालिदासस्य द्वितीयं महाकाव्यम् अस्ति। संस्कृतकाव्यशास्त्र-परम्परया इदं श्रेष्ठं महाकाव्यं स्वीकृतम्।

प्रश्नाः – 2 × 5 = 10

(क) केषां कीर्तिगानम् अस्ति ?

(ख) दिलीपः केन कारणेन वसिष्ठस्य आश्रमे अगच्छत् ?

(ग) 'रघुवंशम्' केन प्रणीतं महाकाव्यम् ?

(घ) काव्यशास्त्रपरम्परया इदं कीदृशं महाकाव्यं स्वीकृतम् ?

(ङ) 'गमनम्' अत्र कः प्रत्ययः ?

खण्डः 'ख'

(रचनात्मक–कार्यम्)

2. ***विषयमेकमधिकृत्य*** लघुनिबन्धं संस्कृतभाषया रचयत – 6

(क) समयस्य सदुपयोगः,

(ख) मम प्रियं पुस्तकम् (गीता),

(ग) प्रातःकालीन भ्रमणम्।

खण्डः 'ग'

Downloaded from cclchapter.com

(पठित–अवबोधनम्)

3. अधोलिखितगद्यांशस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) अपरे तु स्वार्थनिष्पादनपरैः दोषानपि गुणपक्षमध्यारोपयद्भिः प्रतारणकुशलैर्धूर्त्तैः प्रतार्यमाणा वित्तमदमत्तचित्ता सर्वजनोपहास्तामुपयान्ति। न मानयन्ति मान्यान्, जरावैक्लव्यप्रलपितमिति पश्यन्ति वृद्धोपदेशम्।

अथवा

(ख) अविज्ञातवयः क्रमौचित्यात् पूज्यानपि सतः कथमभिवादयिष्ये ? अयं पुनरविरुद्धप्रकार इति वृद्धेभ्यः श्रूयते।

4. अधोलिखितश्लोकस्य हिन्दीभाषया सरलार्थं कार्यम् – 4

(क) गिरौ कलापी गगने पयोदो लक्षान्तरेऽर्कश्च जले च पद्मम्। इन्दुर्द्विलक्षे कुमुदस्य बन्धुर्योयस्य मित्रं न हि तस्य दूरम्।।

अथवा

(ख) न हि कश्चित्क्षणमपि जातु तिष्ठत्यकर्मकृत्।

कार्यते ह्यवशः कर्म सर्वः प्रकृतिजैर्गुणैः।।

5. अधोलिखितासु सूक्तिषु मात्र ***द्वयोः*** सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेख्यम् – 2 × 2 = 4

(क) यावन्मिलदलिमालः कोऽपि रसालः समुल्लसति।

(ख) अमङ्गलमिव उपघ्नन्ति विश्वासम्।

(ग) कुत्रचित् सोऽयं 'किन्तु' नितान्तमनुतापं जनयति।

(घ) माभूत्परीवादनवावतारः।

6. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा अधस्तानानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लेखितव्यानि –

एवं चतुर्णां परस्परं विवादो लग्नः। ततो ब्राह्मणो राजसमीपमागत्य चतुर्णां विवादवृत्तान्तमकथयत्। राजापि तच्छ्रुत्वा तस्मै ब्राह्मणाय चत्वार्यपि रत्नानि ददौ।

Downloaded from cclchapter.com

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) केषां विवादो लग्नः ?

(ख) रत्नानि कः ददौ ?

7. अधोलिखितं श्लोकं सम्पठ्य अधस्तनयोः प्रश्नयोः उत्तरे लेखनीये –

स्वायत्तमेकान्तगुणं विधात्रा विनिर्मितं छादनमज्ञतायाः।
विशेषतः सर्वविदां समाजे विभूषणं मौनमपण्डितानाम्।।

प्रश्नाः - 2 × 1 = 2

(क) अपण्डितानां विभूषणं किम् ?

(ख) 'विधात्रा' - इति पदे कः शब्दः का विभक्तिश्च ?

8. रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - 2 × 1 = 2

(क) निपुणं निरुध्यमाणः लवः मुखचन्द्रेण <u>सीतया</u> संवदत्येव ?

(ख) नाशयति च पुरुषमत्यासङ्गो <u>विषयेषु</u> ?

खण्डः 'घ'

(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)

9. श्रीभट्टमथुरानाथ शास्त्रिणः ***अथवा*** श्रीदाराशिकोहस्य संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखितव्यः। 4

10. अधस्तनयोः पुस्तकयोः मध्ये ***एकस्य*** संक्षिप्तपरिचयः हिन्दीभाषया लेखनीयः - 4

(i) शिवराजविजयः,

(ii) समुद्रसङ्गमः।

खण्डः 'ङ'

(छन्दोऽलङ्कार-परिचयः)

11. अधोनिर्दिष्टछन्दस्सु मात्र***द्वयोः*** संस्कृतभाषया लक्षणोदाहरणौ लिखत – 2 × 4 = 8

(i) शार्दूलविक्रीडितम्,

(ii) वंशस्थः,

(iii) मन्दाक्रान्ता।

12. अधः प्रदत्तेषु अलङ्कारेषु ***द्वयोरेव*** लक्षणोदाहरणौ संस्कृतभाषया लिखत – 2 × 4 = 8

Downloaded from cclchapter.com

(i) उपमा,

(ii) व्याजस्तुतिः,

(iii) यमकः।

खण्डः 'च'

(अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)

13. (क) अयादिसन्धेः ***अथवा*** व्यञ्जनसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ख) करणकारकस्य ***अथवा*** अधिकरणकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

(ग) बहुव्रीहिसमासस्य ***अथवा*** द्विगुसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषया लिखत। 2

खण्डः 'छ'

[बहुविकल्पीय-वस्तुनिष्ठप्रश्नाः]

14. अधस्तनप्रश्नानां लिखितोत्तर-विकल्पेषु ***शुद्धविकल्पं*** चित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखत – 16 × 1 = 16

(क) 'तद्धावतः' इति पदे कः सन्धिविच्छेदः ?

(i) तद्धा + अतः (ii) तद् + वतः

(iii) तद् + धातः (iv) तत् + धावतः

(ख) 'हि + एवम्' इति पदे किं सन्धिपदम् ?

(i) हिवम् (ii) हेवम्

(iii) ह्येवम् (iv) हावयम्

(ग) 'पुनरपि' इति पदे कः सन्धिः ?

(i) दीर्घसन्धिः (ii) विसर्गसन्धिः

(iii) गुणसन्धिः (iv) वृद्धिसन्धिः

(घ) 'रत्नाकरः' इति पदे विग्रहोऽस्ति –

(i) रत्नं आकरः (ii) रत्ने आकरः

(iii) रत्नाय इदं (iv) रत्नानाम् आकरः

Downloaded from cclchapter.com

(ङ) 'अनेजत्' इति पदे कः समासः ?

(i) बहुव्रीहिः (ii) नञ् तत्पुरुषः

(iii) सप्तमी तत्पुरुषः (iv) तृतीया तत्पुरुषः

(च) 'दुर्बला आशा यस्य सः' इति विग्रहे किं समस्तपदम् ?

(i) दुर्बलाशः (ii) दुर्बलाशा

(iii) दुर्बलः आशः (iv) दुर्बला च आशा च

(छ) 'नाम' द्वितीया विभक्तिः बहुवचने रूपम् –

(i) नामनि (ii) नामानि

(iii) नामे (iv) नामभ्यः

(ज) 'कर्मणा' इति पदे का विभक्तिः ?

(i) सप्तमी (ii) द्वितीया

(iii) तृतीया (iv) प्रथमा

(झ) 'रोचन्ते' इति पदे कः धातुः ?

(i) रोच् (ii) रुच्

(iii) रौच् (iv) रच्

(ञ) 'प्राप्नोमि' इति पदे कः पुरुषः ?

(i) अन्यपुरुषः (ii) मध्यमपुरुषः

(iii) उत्तमपुरुषः (iv) प्रथमपुरुषः

(ट) 'जेतव्यः' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) तव्यत् (ii) तुमुन्

(iii) क्त्वा (iv) क्तवतु

(ठ) 'नि + शम् + ल्यप्' एषां संयोगे किं रूपम् ?

(i) निशमयः (ii) निशम्य

(iii) निशामय (iv) निशमयप

(ड) 'सर्वतः' इति उपपदयोगे का विभक्तिः ?

(i) सप्तमी (ii) प्रथमा

(iii) द्वितीया (iv) तृतीया

Downloaded from cclchapter.com

(ढ) 'दुष्कृतम्' इति पदस्य समानार्थकपदमस्ति –

(i) मानुषम् (ii) अग्रजम्

(iii) पातकम् (iv) जीवनम्

(ण) 'सचेतसम्' इति पदस्य विशेष्यम् –

(i) विद्वांसम् (ii) भारत

(iii) शास्त्रम् (iv) वार्तालापम्

(त) 'तिष्ठत्' इति पदस्य विलोमपदमस्ति –

(i) धावत् (ii) सूचना

(iii) निशम्य (iv) सकृत

Downloaded from cclchapter.com